

Nr 142.

Av herr **Hallén**, *om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om användande av proportionellt valsätt vid val till utskott och nämnder å allmän rådstuga samt kyrko- och kommunalstämma.*

Vid 1915 års riksdag väckte undertecknad motion, vari föreslogs, att riksdagen skulle av Kungl. Maj:t begära förslag till sådana ändringar i lagen om kyrkoråd och skolråd av den 21 mars 1862, att val till skolråd samt gemensamt kyrko- och skolråd måtte under vissa förutsättningar kunna förrättas enligt proportionell valmetod.

I sitt yttrande över denna motion erkände konstitutionsutskottet, att åtskilliga skäl förefunnes, som talade för den proportionella valmetodens utsträckning jämväl till nya områden såsom en konsekvens av denna valmetods införande år 1913 vid val av kommunalfullmäktige samt av vissa utskott och nämnder inom landsting och stadsfullmäktige. Den möjlighet till en rättvisare och allsidigare representation av olika meningsskiftningar, som berörda valmetod, garanterade, finge ej underskattas. Den omständigheten, att ej tidigare proportionella val införts vid val av utskott och nämnder hos allmän rådstuga, kommunalstämma och kyrkostämma ansåg utskottet bero på särskilda omständigheter. Dit räknade utskottet uppfattningen, att meningsmotsättningarna inom nämnda korporationer ej vore så skarpt framträdande, att det krävande arbetet med proportionella val behövde tillgripas. Vidare ansåg utskottet, att obenägenheten för proportionella val inom dessa församlingar berodde på, att här ej den enklare valmetod kunde tillämpas, som gäller vid val inom sådana korporationer, där varje väljande har en röst, utan att man skulle bli nödsakad att tillgripa den rösträkningsmetod, som användes vid val till stads- och kommunalfullmäktige samt landsting.

Men på grund härav fann utskottet, att svårigheten att erhålla kvalificerade krafter till att genomföra en dylik rösträkning vore allt för stor.

I motionen hade framhållits, att detta arbete skulle lämpligen kunna överlämnas till Konungens befallningshavande. Men utskottet ifrågasatte lämpligheten härav, enär länsstyrelsernas arbetsbörda då kunde antagas bli alltför stegrad. Enligt min mening har man dock överdrivit dessa svårigheter i hög grad. Utvägar torde ej saknas, att inom varje kommun kunna skaffa för detta arbete kvalificerade krafter. Vad ordförande å kyrkostämma angår, skulle mycket väl de teologie kandidater, som före sin prästvigning genomgå en termins praktisk-teologisk kurs, vari ingår ett grundligt teoretiskt och praktiskt studium av kyrkostämmoförordningen, kunna bibringas färdighet i att proportionellt uträkna, t. ex. ett skolrådsval. För kommunalstämmans vidkommande skulle denna fråga kunna ordnas så, att t. ex. någon av församlingens folkskollärare kunde verkställa denna sammanräkning. Man torde nämligen få förutsätta, att då enligt folkundervisningskommitténs betänkande rörande fortsättnings-skolorna undervisning i kommunalkunskap kommer att på skolans högsta stadier meddelas, detta kommer att förutsätta, att kunskap om de proportionella valen skall bibringas seminarieeleverna.

Under det att kommunerna successivt finge tillgång på dylika krafter, borde emellertid länsstyrelserna även kunna tagas i anspråk, utan att deras arbetsbörda behövde bli allt för betungande. Om nämligen vederbörande (rådstuga, kyrko- eller kommunalstämma) själv företoge röstsammanräkningen och — eventuellt efter visst fastställt formulär — insände valprotokoll till länsstyrelsen, borde näppeligen själva arbetet med platsfördelningen vålla vederbörande länsstyrelse något tidsödande arbete.

Då utskottet vidare påpekar lämpligheten av att en eventuell utredning av denna fråga borde företagas i hela dess vidd, har jag härmed ändrat mitt yrkande till att omfatta val av utskott och nämnder å allmän rådstuga, kyrkostämma och kommunalstämma. Gentemot den invändning, som då kan tänkas framställas och som konstitutionsutskottet också vidrört, nämligen att en stegrad ökning av de proportionella valen också ökar svårigheterna för frågans tekniska lösning, vill jag med hänvisning till motiveringen i 1915 års motion erinra om, att blotta *förefintligheten* av en lag, som ger en viss minoritet (t. ex. en tredjedel av de röstande) rätt att genom fordran på proportionellt val garantera behörig plats åt sina synpunkter, skall gynnsamt inverka på de olika intressegruppernas benägenhet att utan strid bereda proportionerligt rum för olika meningar. En dylik lags karaktär att verka humaniserande på de kommunala striderna måste därför erkännas.

Då vid innevarande riksdag kravet på utsträckt kommunal rösträtt framförts med ökad styrka, framtingar sig också kravet på en åtminstone

fakultativ rätt till begagnande av proportionell valmetod inom de områden av det kommunala livet, där den ännu ej kommit till användning. Då den sista stora politiska rösträttsreformen ansågs kräva som konsekvens proportionalismens genomförande, bör i analogi härmed också den ökade kommunala rösträtten förenas med ett konsekvent genomförande av de proportionella valens idé om rättvisa åt alla och skydd mot otillbörligt förtryck av minoriteterna.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställer jag,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville begära utredning om, på vad sätt och under vilka förutsättningar val till utskott och nämnder å allmän rådstuga, kyrko- och kommunalstämma må kunna förrättas enligt proportionell valmetod.

Stockholm den 27 januari 1916.

Harald Hallén.

I motionens syfte instämman:

<i>Lars Borggren.</i>	<i>G. W. Hansson.</i>	<i>Helge Bäcklund.</i>
<i>J. Persson, Västervik.</i>	<i>Nils P. Sköld.</i>	<i>Gustaf Johansson.</i>
<i>Martin Holmström.</i>	<i>G. W. Källman.</i>	<i>C. G. Lindstam.</i>
<i>Oskar Kloo.</i>	<i>Enok Runefors.</i>	<i>Emil Molin, Dombäcksmark.</i>
<i>J. R. Sundström.</i>	<i>H. E. Nordström.</i>	<i>K. M. Andersson.</i>
<i>Herman Carlson.</i>	<i>Oscar Osberg.</i>	<i>J. P. Igel.</i>

